

BANKŲ VEIKLA

2009 m. trečiąjį ketvirtį bankų turtas (aktyvai) ir paskolų portfelis mažėjo, tačiau mažėjimo tempas buvo lėčiausias, o ketvirtinis indėlių išaugimas – didžiausias šiais metais.

Veikiančių šalies bankų aktyvai, bankų pateiktų 2009 m. spalio 1 d. finansinių ataskaitų duomenimis, sudarė 85,6 mlrd. Lt ir per ketvirtį sumažėjo 0,3 mlrd. Lt, arba 0,3 proc. Klientams suteiktos paskolos, kurių suma sudarė 64,7 mlrd. Lt, sumažėjo 2 mlrd. Lt, arba 3 proc. Bankuose laikomi indėliai 2009 m. spalio 1 d. sudarė 38,8 mlrd. Lt ir per ketvirtį išaugo 0,5 mlrd. Lt, arba 1,3 proc.

Bankų sistemos kai kurių turto ir įsipareigojimų straipsnių dinamika

mln. Lt

Eil. Nr.	Balansinės ataskaitos straipsnio pavadinimas	Suma 2008-10-01	Suma 2009-01-01	Suma 2009-07-01	Suma 2009-10-01	Pasikeitimas III ketvirtį, proc.	Pasikeitimas per 9 mėnesius, proc.	Pasikeitimas per metus, proc.
1	Turtas (aktyvai)	90 063,7	89 749,2	85 877,2	85 607,2	-0,3	-4,6	-4,9
2	Skolos vertybiniai popieriai	7 019,8	5 971,5	6 902,9	7 162,2	3,8	19,9	2,0
3	Klientams suteiktos paskolos	70 414,0	71 440,9	66 706,3	64 675,9	-3,0	-9,5	-8,1
3.1	Iš jų – privačioms įmonėms	37 390,8	37 342,6	34 575,3	32 788,4	-5,2	-12,2	-12,3
3.2	Iš jų – finansų institucijoms	3 677,3	3 890,5	2 481,6	2 486,3	0,2	-36,1	-32,4
3.3	Iš jų – fiziniams asmenims	28 219,9	28 601,6	27 733,8	27 445,1	-1,0	-4,0	-2,7
3.3.1	Iš jų – būsto paskolos	20 163,0	20 772,4	20 554,0	20 507,2	-0,2	-1,3	1,7
4	Paskolų vertės sumažėjimas	567,8	870,9	2 034,1	3 087,6	51,8	3,5 karto	5,4 karto
4.1	Pask. vertės sumažėjimas / suteiktos paskolos, proc.	0,8	1,2	3,0	4,6	-	-	-
5	Indėliai ir akredityvai	40 953,0	38 231,3	38 315,6	38 805,4	1,3	1,5	-5,2
5.1	Iš jų – privačių įmonių	11 556,5	10 605,8	10 134,0	10 747,9	6,1	1,3	-7,0
5.2	Iš jų – finansų institucijų	1 043,6	1 227,4	1 126,2	1 159,0	2,9	-5,6	11,1
5.3	Iš jų – fizinių asmenų	24 489,9	24 138,6	23 888,3	23 523,5	-1,5	-2,5	-3,9
6	Akcinių nuosavybė	6 802,6	6 778,9	6 251,9	5 646,8	-9,7	-16,7	-17,0
7	Einamųjų metų pelnas	884,5	867,3	-628,2	-1 371,3	-	-	-

Trečiąjį ketvirtį mažėjant bankų paskolų portfeliui, grįžtančias lėšas bankai daugiausiai nukreipė į kitus bankus ar didinti vertybinių popierių portfelį. Paskolų dalis tarp turto sumažėjo 2,2 proc. punkto iki 75,5 proc., o bankuose laikomų lėšų dalis išaugo 1,6 proc. punkto iki 8,8 proc., vertybinių popierių dalis išaugo 0,5 proc. punkto iki 9,1 proc.

Visas pinigų į užsienio bankus srautas teko patronuojantiems ir grupę valdantiems užsienio bankams (toliau – patronuojantiems bankams), kuriuose Lietuvos bankų lėšos sudarė 5,6 mlrd. Lt. Nuo metų pradžios patronuojančiuose bankuose laikomos lėšos išaugo 2,7 mlrd. Lt.

Trečiąjį ketvirtį augo bankų investicijos į vertybinius popierius: skolos vertybinių popierių portfelis išaugo 259,3 mln. Lt, o nuosavybės vertybinių popierių portfelis padidėjo 152,5 mln. Lt.

Didžiąją bankų aktyvų dalį sudaro užsienio valiuta denominuotas turtas, kurio dalis toliau didėjo ir trečiąjį ketvirtį. Per tą ketvirtį užsienio valiuta denominuoto turto dalis padidėjo 1,7 proc. punkto ir sudarė 70,1 proc.

2009 m. trečiąjį ketvirtį toliau mažėjant bankinės sistemos veiklos apimtims, mažėjo ir įsiskolinimo bankams (tarp jų ir patronuojantiems) lyginamasis svoris. Skolos bankams dalis per ketvirtį sumažėjo 0,8 proc. punkto, tačiau vis dar buvo didesnė nei prieš metus. Nuo šių metų pradžios skola patronuojantiems bankams sumažėjo 2,6 mlrd. Lt. Bendras įsiskolinimas patronuojantiems bankams neįskaitant subordinuotųjų paskolų 2009 m. spalio 1 d. sudarė 34,4 mlrd. Lt, įskaitant subordinuotas paskolas – 35,8 mlrd. Lt. Vadovaujantis Lietuvos banko įstatymu, Lietuvos bankas yra nurodęs bankams nedelsiant informuoti apie atvejus, jeigu patronuojantys bankai pareikalautų iš dukterinių bankų anksčiau sutarto termino grąžinti jiems paskolintas lėšas. Apie tokius atvejus informacijos nėra gauta.

Nepaisant pastaruoju metu mažėjančio įsiskolinimo užsienio bankams, Lietuvos bankinės sistemos priklausomybė nuo finansavimo iš užsienio vis dar išlieka didelė – bankų sistemos įsipareigojimuose daugiau nei pusę (51 proc.) sudaro iš nerezidentų gautos lėšos, o įsipareigojimai patronuojantiems bankams sudarė 44,7 proc. visų įsipareigojimų.

Ataskaitinį ketvirtį dėl trumpalaikio 0,6 mlrd. Lt TeliaSonera AB indėlio, skirto AB TEO LT akcijų išpirkimui, pastebimai išaugo bankuose laikomų nerezidentų indėlių apimtys, kurios pastaruoju metu buvo stabilizavęsi ir praktiškai nekito. Nuo metų pradžios bendra indėlių suma išaugo 1,5 proc.

Bankų paskolų portfelis

Kaip minėta, 2009 m. trečiąjį ketvirtį paskolų portfelis sumažėjo 2,0 mlrd. Lt (3,0 proc.). Portfelio sumažėjimui didžiausią įtaką turėjo per ketvirtį suformuoti 1,1 mlrd. Lt specialiųjų atidėjinių. Bankų sistemos paskolų portfelis 2009 m. spalio 1 d. buvo 5,7 mlrd. Lt mažesnis nei prieš metus. Tikėtinas tolimesnis paskolų portfelio mažėjimas: 2009 m. trečiąjį ketvirtį kreditavimo įsipareigojimai sumažėjo 1,1 mlrd. Lt (14,0 proc.).

Kaip ir pirmąjį pusmetį, paskolų portfelio sumažėjimą trečiąjį ketvirtį daugiausia lėmė mažtanti paskolų privačioms įmonėms dalis. Per ketvirtį paskolų privačioms įmonėms suma sumenko 1,8 mlrd. Lt. Jau minėta, kad šį sumažėjimą didžiąja dalimi nulėmė bankų sudarytieji specialieji atidėjiniai. O paskolos, suteiktos didžiausioms Lietuvos verslo grupėms, per ketvirtį iš esmės nepakito.

2009 m. trečiąjį ketvirtį palūkanoms už paskolas litais išliekant žymiai didesnėms už paskolų eurais palūkanas, paskolų litais dalis paskolų portfelyje sumažėjo 1,6 proc. punkto ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 29,8 proc. paskolų portfelio.

Paskolų rizikos duomenų bazės duomenimis, per 2009 m. 9 mėnesius bankrutavusių ar restruktūrizuojamų įmonių įsipareigojimai bankams 2009 m. spalio pradžioje sudarė apie 1,6 mlrd. Lt.

Blogėjant šalies įmonių finansinei būklei, didėjant nedarbiui, o taip pat bankams konservatyviau vertinant paskolas, 2009 m. trečiąjį ketvirtį paskolų portfelio kokybę charakterizuojantys rodikliai toliau blogėjo. Nuvertėjusių paskolų santykis su paskolų portfeliu per 2009 m. trečiąjį ketvirtį padidėjo 3,65 proc. punkto: 2009 m. spalio 1 d. duomenimis, jis sudarė 11,41 proc. Daugiau kaip 60 dienų pradelstų paskolų santykis su paskolų portfeliu per ketvirtį nežymiai sumažėjo ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 3,51 proc. Neveiksnių paskolų rodiklis per ketvirtį padidėjo 3,58 proc. punkto ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 14,92 proc.

2009 m. spalio 1 d. duomenimis, bankai, nepažeisdami kapitalo pakankamumo normatyvo, yra pajėgūs absorbuoti 2,2 mlrd. Lt kredito rizikos nuostolių, arba esamus rizikingus aktyvus padidinti 29,5 mlrd. Lt.

Veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymas

Pastaruoju metu pasaulinių finansų rinkų procesai Lietuvos bankų sistemos likvidumo rodikliams didesnės įtakos neturėjo, o ataskaitinį ketvirtį mažėjant kreditavimui, Lietuvos bankų sistemos likvidumo rodiklis padidėjo 2,23 proc. punkto iki 45,32 proc. – rodiklis buvo didžiausias nuo 2002 m. vidurio. Ataskaitinį ketvirtį bankų likvidus turtas padidėjo beveik 1 mlrd. Lt, o bankų einamieji įsipareigojimai išaugo tik 0,2 mlrd. Lt. Per metus bankų sistemos likvidus turtas išaugo 0,5 mlrd. Lt, o einamieji įsipareigojimai sumažėjo 6,8 mlrd. Lt.

2009 m. trečiąjį ketvirtį bankų sistemos kapitalo bazė, kuri yra naudojama skaičiuojant bankų kapitalo pakankamumą, sumažėjo 509 mln. Lt, arba 7,1 proc. Kapitalo bazės sumažėjimui didžiausios įtakos turėjo 2009 m. trečiąjį ketvirtį daugumos bankų patirtas nuostolis. Bankų sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis sumažėjo 0,21 proc. punktais ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 13,45 proc.

Rinkos rizikos kapitalo poreikio dydis 2009 m. trečiąjį ketvirtį sumažėjo 5,5 mln. Lt ir sudarė 232,1 mln. Lt. Reikšmingiausia išliko užsienio valiutų kurso rizika, kuriai skirta 142 mln. Lt, arba 61 proc. viso rinkos rizikai padengti reikalingo kapitalo.

Visuose bankuose pozicijos eurais buvo didžiausios iš visų viena užsienio valiuta turimų pozicijų ir būtent jos formavo didžiąją dalį užsienio valiutos kurso pozicijų kapitalo poreikio. Trečiąjį ketvirtį bankų sistemos pozicijos eurais santykis su kapitalu padidėjo nuo 21,6 iki 25,5 proc.

Operacinei rizikai padengti buvo skirta 282,5 mln. Lt, arba 5,8 proc. bankų sistemos kapitalo poreikio. Per ataskaitinį ketvirtį operacinei rizikai skirtas kapitalas padidėjo 20,6 mln. Lt.

Visi bankai vykdė Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus.

Akcininkų nuosavybė

Bankų (be užsienio bankų skyrių) akcininkų nuosavybė 2009 m. trečiąjį ketvirtį dėl patirtų nuostolių sumažėjo 482,5 mln. Lt, arba 7,5 proc., ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 5 938 mln. Lt.

Bankų sistemos įstatinis (įregistruotas akcinis) kapitalas 2009 m. trečiąjį ketvirtį padidėjo 71,4 mln. Lt ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 3 687 mln. Lt. Keletas bankų, siekdami užtikrinti tolesnę subalansuotą veiklos plėtrą, įstatinio kapitalo didinimą planuoja dar šiais metais.

Lietuvos bankų sistemoje, kaip ir ankstesniais laikotarpiais, dominavo skandinaviškas kapitalas. Nerezidentų valdoma įstatinio kapitalo dalis 2009 m. trečiąjį ketvirtį nežymiai padidėjo ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 84,7 proc.

Pelningumas ir veiklos efektyvumas

Bankų pateiktų finansinių ataskaitų duomenimis, per 2009 m. 9 mėn. (sausį-rugsėjį) šalies bankinė sistema dirbo nuostolingai – bendras bankų nuostolis pasiekė 1 371,3 mln. Lt (trečiojo ketvirčio rezultatas – 743,1 mln. Lt nuostolis). Praėjusiais metais per devynis mėnesius šalies bankai uždirbė 884,5 mln. Lt pelno. Pelningai šiais metais dirba 3 bankai ir 3 užsienio bankų skyriai, o 6 bankų ir 5 užsienio bankų skyrių veikla yra nuostolinga.

Beveik pusę šių metų nuostolio bankai fiksavo rugsėjo mėnesį, per kurį nuostoliai siekė net 679,5 mln. Lt. Tokį didelį nuostolių išaugimą daugiausia nulėmė trijų bankų rugsėjo mėn. papildomai suformuoti atidėjiniai paskoloms.

Pagrindinis veiksnys, lemiantis nuostolingą bankų veiklą šiais metais, kaip jau buvo minėta, yra žymiai išaugusios bankų turto (daugiausia paskolų) vertės sumažėjimo išlaidos. Pažymėtina, kad bankų veiklos rezultatas iki vertės sumažėjimo ir valstybei mokėtinų mokesčių vis dar yra teigiamas ir, 2009 m. spalio 1 d. duomenimis, siekė 748,6 mln. Lt (praėjusiais metais per atitinkamą laikotarpį – 1,14 mlrd. Lt).

Tačiau bankų veiklos rezultata blogina ne tik išlaidos dėl turto vertės sumažėjimo, bet ir kiti veiksniai, tokie kaip mažėjančios pagrindinės bankų veiklos pajamos – grynosios palūkanų pajamos ir grynosios paslaugų ir komisinių pajamos. Per 2009 m. devynis mėnesius bankai gavo 1,05 mlrd. Lt grynujų palūkanų pajamų, kurios, palyginti su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu, mažėjo 400,8 mln. Lt, arba 27,6 proc. Tokį mažėjimą lėmė mažėjantis bankų paskolų portfelis ir mažėjanti realioji palūkanų marža.

Nors pastaruoju metu bankai didina įvairius paslaugų įkainius, dėl bendro ekonomikos aktyvumo mažėjimo ir dėl to mažėjančios įvairių bankinių paslaugų paklausos per šią metų devynis mėnesius palyginti su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu bankai gavo 32,5 mln. Lt, arba 6,3 proc., mažiau grynujų paslaugų ir komisinių pajamų. Iš viso per 2009 m. devynis mėnesius bankai gavo 483,2 mln. Lt grynujų paslaugų ir komisinių pajamų.

Siekdami kompensuoti mažėjančias veiklos pajamas, beveik visi bankai šiais metais pradėjo mažinti operacinės išlaidas. Operacinių išlaidų mažėjimą daugiausia nulėmė 98,6 mln. Lt, arba 18 proc., sumažėjusios personalo išlaikymo išlaidos. Bankai personalo išlaikymo išlaidas sumažino tiek mažindami darbuotojų skaičių, tiek darbo užmokesčių fondą. Bendras darbuotojų skaičius bankinėje sistemoje (neįskaitant darbuotojų užsienio bankų skyriuose) per metus sumažėjo 560, arba 5,9 proc.

Dėl nuostolingos veiklos šiais metais, bankinės sistemos turto gražos ir nuosavybės gražos rodikliai, 2009 m. spalio 1 d. duomenimis, buvo neigiami – turto gražos rodiklis siekė -2,1 proc., nuosavybės gražos rodiklis buvo -21,8 proc.

Po pastaruosius keletą metų trukusio nuolatinio bankų pritraukiamų išteklių kainos augimo, antrą ketvirtį iš eilės mažėjo palūkanų išlaidos, tenkančios palūkanas kainuojantiems įsipareigojimams. Tačiau reikia pažymėti, kad finansinių išteklių kaina bankams nors ir mažėja, tačiau lėčiau negu mažėja bankų gaunamų palūkaninių pajamų norma, todėl realioji palūkanų marža mažėjo jau trečią ketvirtį iš eilės ir, 2009 m. spalio 1 d. duomenimis, pasiekė naują žemiausią lygį per visą istoriją – 1,4 proc.

LIETUVOS CENTRINĖS KREDITO UNIJOS VEIKLA

Lietuvos centrinės kredito unijos (LCKU) turtas 2009 m. trečiąjį ketvirtį sumažėjo 2,9 mln. Lt ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 146 mln. Lt.

LCKU turto pokyčiai tiesiogiai priklauso nuo pagrindinio finansavimo šaltinio – joje laikomų kredito unijų (LCKU narių) indėlių kitimo. Indėliais finansuojama apie 80 proc. LCKU turto. Šių metų trečiąjį ketvirtį indėliai sumažėjo 3,9 mln. Lt, arba 3,3 proc.

Nuo 2009 m. antrojo ketvirčio pradėjęs mažėti LCKU paskolų portfelis trečiąjį ketvirtį sumažėjo 11,7 proc. iki 56,0 mln. Lt, o per metus paskolų portfelis sumažėjo 27,7 proc. Paskolų portfelio kokybė išlieka gera. LCKU Lietuvos bankui pateiktų ataskaitų duomenimis, turto nuvertėjimo ir paskolų, kurių periodiniai mokėjimai pradelsti daugiau negu 60 dienų, 2009 m. spalio 1 d. nebuvo.

2009 m. trečiąjį ketvirtį LCKU dešimčiai kredito unijų padėjo spręsti trumpalaikes likvidumo problemas, teikdama paskolas likvidumui palaikyti. 2009 m. spalio 1 d. šios kredito unijos buvo skolingos LCKU 5,8 mln. Lt. Šiais metais pradėtos naudoti Stabilizacijos fondo lėšos. Keturioms kredito unijoms gegužės - rugpjūčio mėnesiais iš šio fondo buvo suteikta 0,8 mln. Lt subordinuotų paskolų.

Nuo metų pradžios LCKU uždirbo 1,4 mln. Lt pelno, o tai yra 2,6 karto daugiau negu per praėjusių metų atitinkamą laikotarpį, kuomet uždirbta 563 tūkst. Lt. Pelno išaugimui lemiamos įtakos turėjo gryniosios palūkanų pajamos, padidėjusios dėl išaugusių palūkanų už laikomus indėlius bankuose. Teigiamos įtakos veiklos rezultatui turėjo ir tai, kad išliekant gerai paskolų portfelio kokybei, LCKU neformavo specialiųjų atidėjinių.

2009 m. spalio 1 d. LCKU vykdė visus Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus.

KREDITO UNIJŲ VEIKLA

2009 m. spalio 1 d. Lietuvoje veikė 67 kredito unijos, vienijusios daugiau nei 100 tūkstančių narių.

Kredito unijų sistemos turto ir įsipareigojimų straipsnių dinamika

mln. Lt

Eil. Nr.	Balansinės ataskaitos straipsnio pavadinimas	2008-10-01	2009-01-01	2009-07-01	2009-10-01	Pasikeitimas (proc.)		
						III ketvirtį	Per 9 mėnesius	Per metus
1.	Turtas (aktyvai)	779,2	794,8	827,9	851,3	2,8	7,1	9,3
2.	VVP	22,2	23,3	45,1	65,3	44,6	2,8 k.	2,9 k.
3.	Suteiktos paskolos (apskaitinė vertė)	576,7	592,9	587,6	593,8	1,0	0,1	3,0
4.	Indėliai	590,8	596,1	661,0	689,2	4,3	15,6	16,7
	Iš jų - kredito unijų narių ir asocijuotų narių	585,7	591,1	654,3	682,8	4,3	15,5	16,6
5.	Pajinis kapitalas	88,5	92,5	95,9	100,3	4,6	8,5	13,4
6.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	0,5	0,7	-3,4	-4,8	-	-	-

2009 m. trečiąjį ketvirtį kredito unijų sistemoje išliko neigiamos tendencijos, prasidėjusios 2008 m. – toliau lėtėjo turto, indėlių, pajinio kapitalo bei paskolų portfelio augimo tempai. Per šį ketvirtį:

- turtas padidėjo 2,8 proc. ir 2009 m. spalio 1 d. sudarė 0,99 proc. veikiančių bankų sistemos turto. Didžiausios kredito unijos turtas 2009m. spalio 1 d. sudarė 93,1 mln. Lt, arba 10,9 proc., visų kredito unijų turto.
- Suteiktos paskolos padidėjo tik 1 proc. ir sudarė 70 proc. viso turto. 2009 m. spalio 1 d. kredito unijos buvo sudariusios 9,9 mln. Lt specialiųjų atidėjinių paskoloms.
- Investicijos į Vyriausybės vertybinius popierius išaugo 44,6 proc.
- Priimti indėliai padidėjo 4,3 proc., didžiausią jų dalį (99 proc.) sudarė narių indėliai.
- Kredito unijų pajinis kapitalas padidėjo 4,6 proc.

Per 2009 m. 9 mėnesius 32 kredito unijų veikla buvo pelninga – jos uždirbo 1,7 mln. Lt pelno. 35 kredito unijos dirbo nuostolingai ir patyrė 6,5 mln. Lt nuostolio. Bendras kredito unijų sistemos veiklos rezultatas šiais metais per pirmuosius devynis mėnesius – 4,8 mln. Lt nuostolis, patirtas dėl paskolų vertės sumažėjimo. Jis yra didžiausias kredito unijų veiklos istorijoje (per ataskaitinį ketvirtį patirta 1,4 mln. Lt nuostolio).

Per 2009 m. 9 mėnesius kredito unijos uždirbo 32,4 proc. daugiau pajamų ir turėjo 44,6 proc. daugiau išlaidų negu per praėjusių metų tą patį laikotarpį.